लुम्बिनी विकास कोष ऐन, २०४२

(मिति २०७४ साल मंसिर मसान्तसम्म भएका संशोधन समेत मिलाइएको)

कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय

नेपाल सरकार

कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय

सिंहदरबार

लुम्बिनी विकास कोष ऐन, २०४२

	लालमोहर र प्रकाशन मिति
संशोधन गर्ने ऐन	२०४२।५।१३
१. लुम्बिनी विकास कोष (पहिलो संशोधन) ऐन, २०४८	२०४८।७।२८
२. लुम्बिनी विकास कोष (दोस्रो संशोधन) ऐन, २०५०	२०५०।७।४
३. खेलकुद तथा संस्कृति सम्बन्धी केही नेपाल ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०५३	२०५३।९।३
	प्रमाणीकरण र प्रकाशन मिति
४. केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६३	२०६३।६।२८
५. गणतन्त्र सुदृढीकरण तथा केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६६◆	२०६६।१०।७
६. केही नेपाल ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७२	२०७२।११।१३

२०४२ सालको ऐन नं. ११

⏭................

लुम्बिनी विकास कोषको व्यवस्था गर्न बनेको ऐन

प्रस्तावना: लुम्बिनीको विकास गर्ने लक्ष्य र आदर्शलाई बढी प्रभावकारी बनाउने नेपाल सरकारको कटिबद्धतालाई विश्व जनसमक्ष प्रस्तुत गर्न र सो अनुरुप लुम्बिनी विकास योजनालाई बढी समन्वयात्मक र सुचारुरुपले सञ्चालन गर्न लुम्बिनी विकास कोषको व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

श्री ५ महाराजाधिराज वीरेन्द्र वीर विक्रम शाहदेवबाट राष्ट्रिय पञ्चायतको सल्लाह र सम्मतिले यो ऐन बनाइबक्सेकोछ ।

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ : (१) यस ऐन नाम "लुम्बिनी विकास कोष ऐन, २०४२" रहेकोछ ।

(२) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

📖२. परिभाषा : विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,-

(क) "लुम्बिनी विकास क्षेत्र" भन्नाले भगवान बुद्धको जन्मस्थल लुम्बिनी तथा भगवान बुद्धको जीवनसँग प्रत्यक्ष वा परोक्ष रुपमा सम्बन्ध रहन गएका तिलौराकोट (प्राचीन कपिलवस्तु), गोटीहवा, निग्लीहवा, सगरहवा, सिसनियाकोट, अरौराकोट, कुदान (कपिलवस्तु), देवदह (रुपन्देही), रामग्राम (नवलपरासी) समेतका क्षेत्रहरु तथा नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशित

◆ यो ऐन संवत् २०६५ साल जेठ १५ गतेदेखि लागू भएको ।

⏭ गणतन्त्र सुदृढीकरण तथा केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६६ द्वारा झिकिएको ।

📖 दोस्रो संशोधनद्वारा संशोधित ।

गरी तोकिदिएका अन्य क्षेत्रहरु सम्झनु पर्छ ।

तर यसरी क्षेत्रहरु तोक्दा भगवान बुद्धको जीवनसँग प्रत्यक्ष वा परोक्ष रुपमा सम्बन्ध रहेका क्षेत्रहरु मात्र तोक्न सकिनेछ ।

(ख) "कोष" भन्नाले दफा ३ बमोजिम स्थापना भएको लुम्बिनी विकास कोष सम्झनु पर्छ ।

(ग) "संरक्षक" भन्नाले कोषको संरक्षक सम्झनु पर्छ ।

(घ) "परिषद्" भन्नाले दफा ८ बमोजिम स्थापना भएको लुम्बिनी विकास परिषद् सम्झनु पर्छ ।

(ङ) "अध्यक्ष" भन्नाले परिषद्को अध्यक्ष सम्झनु पर्छ ।

(च) "उपाध्यक्ष" भन्नाले परिषद्को उपाध्यक्ष सम्झनु पर्छ ।

(छ) "कोषाध्यक्ष" भन्नाले परिषद्को कोषाध्यक्ष सम्झनु पर्छ ।

(ज) "सदस्य-सचिव" भन्नाले परिषद्को सदस्य-सचिव सम्झनु पर्छ ।

(झ) "सदस्य" भन्नाले परिषद्को सदस्य सम्झनु पर्छ र सो शब्दले परिषद्को अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, कोषाध्यक्ष र सदस्य-सचिवलाई समेत जनाउँछ ।

(ञ) "समिति" भन्नाले दफा ११क. बमोजिम गठन भएको कार्यकारिणी समिति सम्झनु पर्छ ।

(ट) "योजना कार्यान्वयन समिति" भन्नाले दफा १२ बमोजिम गठन भएको योजना कार्यान्वयन समिति सम्झनु पर्छ ।

(ठ) "योजना" भन्नाले लुम्बिनी विकास योजना सम्झनु पर्छ ।

(ड) "तोकिएको" वा "तोकिए बमोजिम" भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेको विनियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनु पर्छ ।

३. कोषको स्थापना : (१) लुम्बिनीको विकासको लागि लुम्बिनी विकास कोष नामको एक कोष स्थापना हुनेछ । सो कोष मुनाफा कमाउने उद्देश्य नभएको एक संस्था हुनेछ ।

(२) लुम्बिनी विकास कोषलाई अंग्रेजी भाषामा "लुम्बिनी डेभलपमेन्ट ट्रष्ट" भनिनेछ ।

४. कोष स्वशासित संस्था हुने : (१) कोष अविच्छिन्न उत्तराधिकारवाला स्वशासित र संगठित संस्था हुनेछ ।

(२) कोषको सबै काम कारबाहीको निमित्त आफ्नो एउटा छुट्टै छाप हुनेछ ।

(३) कोषले व्यक्ति सरह चल अचल सम्पत्ति प्राप्त गर्न, उपभोग गर्न, बेचबिखन गर्न वा अन्य किसिमले व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।

कानून न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय

(४) कोषले व्यक्ति सरह नालिस उजूर गर्न र कोष उपर पनि सोही नामबाट नालिस उजूर लाग्न सक्नेछ ।

σ५. संरक्षक : प्रधानमन्त्री कोषको संरक्षक हुनेछ ।

६. कोषको उद्देश्य : कोषको उद्देश्य ■नेपाल सरकारको स्वीकृत नीति अन्तर्गत रही देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) योजनाको निमित्त नेपाल ⏭.......... भित्र वा बाहिर कुनै क्षेत्रबाट नगदी, जिन्सी वा अन्य कुनै प्रकारको सहायता उपलब्ध गर्ने, गराउने,

(ख) योजनाको निमित्त नेपाल ⏭.......... भित्र वा बाहिर चन्दा संकलन गर्ने गराउने,

(ग) योजनाको निमित्त सहायता उपलब्ध गर्न वा चन्दा प्राप्त गर्न नेपाल ⏭.......... भित्र वा बाहिरका व्यक्ति वा संस्थाहरुसित सोझै सम्पर्क राख्ने,

(घ) कार्य योजनाहरुको विश्लेषण गरी स्वीकृत योजनाको लागि रकम उपलब्ध गराउने,

(ङ) समितिले स्वीकृत गरे बमोजिम निर्धारित कार्यक्रमको लागि छुट्याइएको रकम उचित तरिकाले प्रयोग गरेको छ छैन, जाँच गर्न सदस्य व अन्य कुनै व्यक्तिलाई पठाउने,

(च) योजनाको हितको लागि आवश्यक देखेमा कार्य योजनामा हेरफेर गर्ने,

(छ) योजनाको उद्देश्य पूर्तिको लागि नेपाल ⏭.......... भित्र वा बाहिर आवश्यकतानुसार समिति तथा उप-समितिहरु गठन गर्ने,

(ज) खण्ड (छ) बमोजिम गठित समिति तथा उप-समितिहरुको काम कारबाहीको मूल्याङ्कन गर्ने,

(झ) खण्ड (छ) बमोजिम गठित समिति तथा उप-समितिहरुको निमित्त नीति निर्धारण गरी मार्गदर्शन दिने,

(ञ) नेपाल सरकारसित निकटम् एवं सहयोगात्मक सम्बन्ध कायम गर्ने,

(ट) कोषको उद्देश्य प्राप्तिको लागि अन्य आवश्यक काम गर्ने, गराउने ।

कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय

σ केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६३ द्वारा संशोधित ।
■ पहिलो संशोधनद्वारा थप ।
⏭ गणतन्त्र सुदृढीकरण तथा केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६६ द्वारा झिकिएको ।

७. ❦... ... ...

🕮८. <u>परिषद्को गठन</u> : (१) कोषको उद्देश्य पूरा गर्ने सम्बन्धमा नीति निर्माण गर्न तथा समितिलाई आवश्यक मार्गदर्शन एवं निर्देशन दिनको लागि कोषको सर्वोच्च निकायको रुपमा देहाय बमोजिम एक लुम्बिनी विकास परिषद् गठन हुनेछ :-

(क) युवा, खेलकुद तथा संस्कृति मन्त्री वा राज्य मन्त्री - अध्यक्ष

(ख) नेपाल सरकारले मनोनीत गरेको व्यक्ति - उपाध्यक्ष

(ग) ⏭...............

(घ) नेपाल सरकारका सचिवहरुमध्येबाट नेपाल सरकारले मनोनीत गरेका ♥<u>चारजना सचिवहरु</u> - सदस्य

(ङ) सरकारी संस्था, गैरसरकारी बौद्ध संस्था र ख्याति प्राप्त विशिष्ट विशेषज्ञहरुमध्येबाट नेपाल सरकारले मनोनीत गरेका चारजना व्यक्ति - सदस्य

(च) अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरुका प्रतिनिधिहरु र मानव निर्मित सम्पदा संरक्षणमा ख्याती प्राप्त व्यक्तिहरुमध्येबाट नेपाल सरकारले मनोनीत गरेका चारजना व्यक्ति - सदस्य

(छ) नेपाल सरकारले मनोनीत गरेको व्यक्ति - कोषाध्यक्ष

(ज) नेपाल सरकारले मनोनीत गरेको व्यक्ति - सदस्य-सचिव

(२) नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी उपदफा (१) बमोजिमका सदस्यहरुमा आवश्यक थपघट वा हेरफेर गर्न सक्नेछ ।

🕮९. <u>पदावधि</u> : (१) मनोनीत सदस्यहरुको पदावधि पाँच वर्षको हुनेछ र पदावधि समाप्त भएपछि निजहरु पुन: मनोनयन हुन सक्नेछन् ।

(२) पदावधि समाप्त नहुँदै कुनै सदस्यको पद रिक्त हुन आएमा बाँकी पदावधिको लागि अर्को सदस्य मनोनीत हुनेछ ।

σ(३) अध्यक्ष वा सदस्यले राजीनामा गरेमा निजहरु आफ्नो पदबाट मुक्त भएको मानिनेछ ।

कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय

❦ पहिलो संशोधनद्वारा खारेज ।

🕮 दोस्रो संशोधनद्वारा संशोधित ।

⏭ गणतन्त्र सुदृढीकरण तथा केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६६ द्वारा झिकिएको ।

♥ खेलकुद तथा संस्कृति सम्बन्धी केही नेपाल ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०५३ द्वारा संशोधित ।

🕮 दोस्रो संशोधनद्वारा संशोधित ।

σ केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६३ द्वारा संशोधित ।

१०. ~... ... ...

११. 🕮<u>परिषद्को बैठक</u> : (१) अध्यक्षको निर्देशन अनुसार सदस्य-सचिवले मिति, समय र स्थान तोकी 🕮<u>परिषद्को</u> बैठक बोलाउनेछ ।

❖(२) 🕮<u>परिषद्को</u> बैठकको अध्यक्षता अध्यक्षले गर्नेछ र अध्यक्षको अनुपस्थितिमा उपाध्यक्षले गर्नेछ । अध्यक्ष र उपाध्यक्ष दुवैको अनुपस्थितिमा सदस्यहरुले आफूमध्येबाट छानेको सदस्यले बैठकको अध्यक्षता गर्नेछ ।

(३) बैठक बस्ने सूचना साधारणतया एक महिना अगावै दिनु पर्नेछ ।

❖(४) 🕮<u>परिषद्को</u> कुल सदस्य संख्याको पचास प्रतिशत सदस्यहरु उपस्थित भएमा 🕮<u>परिषद्को</u> बैठकको लागि गणपूरक संख्या पुगेको मानिनेछ ।

(५) बैठकमा बहुमतको राय मान्य हुनेछ र मत बराबर भएमा अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिले निर्णयात्मक मत दिन पाउनेछ ।

(६) 🕮<u>परिषद्को</u> बैठक साधारणतया वर्षको दुई पटक बस्नेछ र अध्यक्षले आवश्यक देखेमा बढी बैठकहरु बोलाउन सकिनेछ ।

(७) सदस्य-सचिवले बैठकको निर्णय पुस्तिका राख्नेछ ।

(८) सदस्यहरुले बैठकमा भाग लिंदा पाउने भत्ता तथा अन्य सुविधाहरु तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(९) यस दफामा लेखिएदेखि बाहेक बैठकको अन्य कार्यविधि तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

α११क. <u>समितिको गठन</u> : (१) परिषद्को सामान्य निर्देशनमा रही कोषको सम्पूर्ण काम कारबाही सञ्चालन गर्नको लागि देहाय बमोजिमको एक कार्यकारिणी समिति गठन हुनेछ :-

(क)	परिषद्को अध्यक्ष	- अध्यक्ष
(ख)	परिषद्को उपाध्यक्ष	- उपाध्यक्ष
(ग)	परिषद्को कोषाध्यक्ष	- सदस्य
(घ)	सदस्यहरुमध्येबाट अध्यक्षले मनोनीत गरेका चारजना सदस्यहरु	- सदस्य
	▮..................	
(ङ)	प्रमुख, लुम्बिनी विकास योजना	- सदस्य
(च)	सदस्य-सचिव, परिषद्	- सदस्य-सचिव

कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय

~ पहिलो संशोधनद्वारा खारेज ।
❖ पहिलो संशोधनद्वारा संशोधित ।
α दोस्रो संशोधनद्वारा थप ।
▮ केही नेपाल ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७२ द्वारा झिकिएको ।

(२) समितिको अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सदस्य तथा सदस्य-सचिवको पदावधि परिषद्को सदस्य रहेको अवधिभर रहनेछ ।

(३) समितिमा मनोनीत सदस्यहरुमध्ये कुनै सदस्यको पद कुनै कारणले रिक्त हुन गएमा अध्यक्षले बाँकी अवधिको लागि परिषद्का अन्य सदस्यहरुमध्येबाट मनोनीत गर्नेछ ।

∝११ख. समितिको बैठक : (१) समितिको बैठक समितिको अध्यक्षले तोकेको मिति, समय र स्थानमा बस्नेछ ।

(२) समितिको कुल सदस्य संख्याको पचास प्रतिशत सदस्यहरु उपस्थित भएमा समितिको बैठकको लागि गणपूरक संख्या पुगेको मानिनेछ ।

(३) अध्यक्षको अनुपस्थितिमा उपाध्यक्षले बैठकको अध्यक्षता गर्नेछ र अध्यक्ष तथा उपाध्यक्ष दुवैको अनुपस्थितिमा सदस्यहरुले आफूमध्येबाट छानेको सदस्यले बैठकको अध्यक्षता गर्नेछ ।

(४) समितिको बैठकमा बहुमतको राय मान्य हुनेछ र मत बराबर भएमा बैठकको अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिले निर्णायक मत दिन सक्नेछ ।

(५) समितिको बैठकले गरेको निर्णय समितिको सदस्य-सचिवले प्रमाणित गर्नेछ ।

(६) समितिको बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

१२. योजना कार्यान्वयन समिति : (१) समितिको रेखदेख, निर्देशन र नियन्त्रणमा रही योजना कार्यान्वयन गर्ने, कोषको कार्यालयमा योजना कार्यान्वयन समिति गठन हुनेछ ।

(२) योजना कार्यान्वयन समितिमा अध्यक्षले मनोनीत गरेका व्यक्तिहरु रहनेछन् ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम योजना कार्यान्वयन समिति गठन नभएसम्म यो ऐन प्रारम्भ हुँदाको बखत रहेको लुम्बिनी विकास समितिले यसै ऐन बमोजिम उक्त समितिको रुपमा काम गर्नेछ ।

१३. कोष तथा खाता : (१) कोषलाई लुम्बिनी विकास योजनाको लागि विश्वको कुनै पनि भागबाट कुनै पनि मुद्रामा चन्दा संकलन गर्ने अधिकार हुनेछ ।

(२) कोषमा देहायका रकमहरु रहने छन् :-

(क) नेपाल सरकारले योजनाको निमित्त प्रदान गरेको रकम,

(ख) नेपाल ⏭......... भित्र वा बाहिरका व्यक्ति वा संस्थानहरुले

⏭ गणतन्त्र सुदृढीकरण तथा केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६६ द्वारा झिकिएको ।

योजनाको निमित्त प्रदान गरेको चन्दा,

(ग) अन्य स्रोतबाट प्राप्त रकम,

(३) कोषको रकम नेपाल राष्ट्र बैंक र नेपाल .... भित्र वा बाहिरका अन्य बैंकहरुमा कुनै पनि मुद्रामा जम्मा गर्न सकिनेछ ।

(४) कोषको तर्फबाट गर्नु पर्ने सबै खर्च कोषबाट व्यहोरिनेछ ।

(५) कोषको खाताको सञ्चालन तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१३क. सम्झौता गर्दा नेपाल सरकारको स्वीकृति लिनु पर्ने : कोषले आफ्नो कार्य सञ्चालनको सिलसिलामा कुनै स्वदेशी तथा विदेशी संस्था वा निकायसँग सम्झौता गर्दा नेपाल सरकारको स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

१४. लेखा र लेखापरीक्षण : (१) कोषको आय-व्ययको लेखा तोकिए बमोजिम राखिनेछ ।

(२) कोषको लेखा परीक्षण महालेखा परीक्षकको विभागबाट हुनेछ ।

(३) नेपाल सरकारले चाहेमा कोषको हिसाब किताव सम्बन्धी कागजात र अरु नगदी जिन्सी समेत जुनसुकै बखत जाँच्न सक्नेछ ।

१५. अधिकार प्रत्यायोजन : समितिले आफ्नो अधिकार आवश्यकतानुसार [α]समितिको अध्यक्ष, सदस्य, योजना कार्यान्वयन समिति र अन्य समिति वा उपसमिति वा त्यस्तो समिति वा उप-समितिको प्रतिनिधिलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

१६. विनियम बनाउने अधिकार : यस ऐनको उद्देश्य पूर्तिको लागि समितिले नेपाल सरकारको स्वीकृति लिई आवश्यक विनियमहरु बनाउन सक्नेछ ।

१७. नेपाल सरकारसँग सम्पर्क : कोषले नेपाल सरकारसँग सम्पर्क राख्दा ❖युवा, खेलकुद तथा संस्कृति मन्त्रालय मार्फत राख्नेछ ।

१८. कर सम्बन्धी छुट : कोषको पूँजी, आम्दानी तथा सम्पत्तिमा कुनै किसिमको आय कर, घर जग्गा कर, सवारी साधन कर, व्याज कर, बिक्री कर, रजिष्ट्रेशन दस्तुर र भन्सार महसुल लगायत सरकारी वा ◈स्थानीय तहबाट लगाउने कुनै पनि प्रकारका प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष कर, दस्तुर वा महसुल लगाइने छैन ।

तर कुनै सेवा वापत लाग्ने शुल्क वा महसुल कोषले बुझाउनेछ ।

१९. खारेजी र बचाउ : (१) लुम्बिनी विकास समिति (गठन) आदेश, २०३२ खारेज गरिएकोछ र सो आदेश बमोजिम गठित समितिको सबै चल तथा अचल सम्पत्ति कोषमा सर्नेछ ।

तर सो आदेश अन्तर्गत गठित लुम्बिनी विकास समिति दफा १२ को उपदफा (१) बमोजिम योजना कार्यान्वयन समिति गठन नहुन्जेलसम्म कायम

खेलकुद तथा संस्कृति सम्बन्धी केही नेपाल ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०५३ द्वारा थप ।

α दोस्रो संशोधनद्वारा थप ।

❖ पहिलो संशोधनद्वारा संशोधित ।

◈ केही नेपाल ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७२ द्वारा संशोधित ।

रहनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको समितिसित भए गरेका सबै ठेक्का पट्टा तथा सम्झौताहरु कोषसित भए गरेको मानिनेछ र सो समितिबाट भए गरेका सम्पूर्ण काम कारबाही कोषबाट भए गरेको मानिनेछ ।

कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय

द्रष्टव्य: १. खेलकुद तथा संस्कृति सम्बन्धी केही नेपाल ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०५३ द्वारा रुपान्तर भएका शब्दहरु :-
"शिक्षा, संस्कृति तथा समाज कल्याण" को सट्टा "युवा, खेलकुद तथा संस्कृति"

२. लुम्बिनी विकास कोष (दोस्रो संशोधन) ऐन, २०५० द्वारा रुपान्तर गरिएका शब्दहरु :-
"संचालक समिति" को सट्टा "समिति"

३. केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६३ द्वारा रुपान्तर भएका शब्दहरु :-
"श्री ५ को सरकार" को सट्टा "नेपाल सरकार" ।